

Larvenhuidje van de rivierrombout.

Een kwartier langs de rivier

Libellen zijn een boeiende en spannende soortgroep en er zijn dan ook veel mensen die zich bezighouden met libellen kijken of fotograferen. Vaak worden plekken bezocht waar veel soorten bij elkaar te vinden zijn. De rivierrombout, die als enige libel in Nederland in de grote rivieren leeft, valt dan buiten de boot.

De rivierrombout is een vrij zeldzame libellensoort die voorkomt in alle grote rivieren in Nederland. Eind vorige eeuw dook de soort weer op, nadat hij eerder uit Nederland was verdwenen door de slechte waterkwaliteit. De meeste meldingen komen uit de Waal, maar ook in de Rijn en de IJssel komt de libel veelvuldig voor. Langs de Roer en de Maas wordt de soort slechts sporadisch waargenomen.

Uitsluipen op rivierstrandjes

Het grootste deel van zijn leven brengt de rivierrombout als larve onder water door. De ontwikkeling van ei tot volgroeide larve kan wel drie of vier jaar duren. Wanneer de larve volgroeid is, komt het moment dat de libel 'uit gaat sluipen'. De larve kruipt daarvoor een eind de oever op tot boven de vloedlijn, zodat hij niet verrast kan worden door aanspoelende golven. Vervolgens barst zijn huid open en kruipt de libel eruit. Het dier is dan nog nat en de vleugels moeten nog opgepompt worden. In deze fase is hij dus erg kwetsbaar. Na ongeveer een half uur is de libel in staat om weg te vliegen. Net uitgeslopen imago's houden zich meestal nog een tijdje op in de begroeiing langs de rivier. Daarna vliegen ze verder weg en worden vanwege de lage dichtheden en dito trefkans doorgaans niet meer waargenomen. Het huidje blijft achter.

Huidjes zoeken

Omdat de volwassen libellen moeilijk op te sporen zijn, kan de aanwezigheid van de rivierrombout het beste vastgesteld en gevolgd worden door te zoeken naar de larvenhuidjes. Het uitsluipen gebeurt overal langs de oever van de rivier, dus de huidjes kunnen zich bijvoorbeeld bevinden in de vegetatie of op basaltblokken. Maar het gemakkelijkst worden ze gevonden op de zandstrandjes tussen de kribben van de rivier. De huidjes van de rivierrombout zijn ongeveer drie centimeter lang en zandkleurig. Ze hebben dus een goede schutkleur. Maar wie het eenmaal een keer gezien heeft, weet ze best te vinden.

Herkenning

Kenmerkend voor het huidje van deze soort is het vrij lange, slanke achterlijf zonder knobbels of doornen.

Tim Termaat

Vers imago rivierrombout.

Verwarring met andere soorten treedt bijna niet op, omdat de rivierrombout de enige soort is die voorkomt in de grote rivieren. Alleen langs de Roer kan verwarring optreden met andere romboutsoorten (zoals de gaffellibel en de kleine tanglibel).

Ook jonge, pas uitgeslopen imago's kunnen gevonden worden, vaak in de ruigte achter de zandstrandjes. Ze vliegen weg bij benadering en vallen dan op door hun nog bleke verschijning en zwakke vlucht. Vaak gaan ze een klein stukje verderop weer zitten, zodat ze goed bekeken (en gedetermineerd) kunnen worden. De imago's zijn ongeveer vijf centimeter lang en geel met zwart gekleurd.

Blinde vlek

Wie de rivierrombout wil zien, moet daar speciaal voor op pad gaan. Ga je gewoon een dagje libellen kijken, dan komt de soort meestal niet op je soorten-

Tekst:

Gerdien Bos

De Vlinderstichting

& Martin Poot

CBS

lijstje terecht. Daardoor zijn er tot nu toe te weinig waarnemingen om een trend te kunnen berekenen en weten we niet goed hoe het met deze soort gaat. Breidt de soort zich nog steeds uit sinds de herontdekking in 1996 of nemen de aantallen juist af door de opmars van exotische grondels in de rivieren? Om hier meer inzicht in te krijgen zijn alle waarnemingen uit het veld bijzonder waardevol. Daarom wordt dit jaar de Riviersluisptelling georganiseerd. In de vliegtijd van de soort (juni-juli) worden zo veel mogelijk waarnemingen verzameld volgens een vaste methode. Zo wordt het op den duur mogelijk om meer inzicht te krijgen in de ontwikkelingen van deze bijzondere libel.

Hoe doe je mee?

Omdat de kans op verwarring met andere soorten heel klein is, hoef je geen libellenkenner te zijn om mee te kunnen doen met de Riviersluisptelling. Wel gelden enkele specifieke voorwaarden. Er moet precies een kwartier – tip: gebruik de timer op je telefoon en zet de tijd op pauze als je even niet zoekt – gezocht worden op een zandstrandje van 100 meter lengte. Bepaal voordat je gaat zoeken de te lopen afstand zo nauwkeurig mogelijk, bijvoorbeeld via een app die je looproute vastlegt of door het uittellen van stappen. Het afzoeken van een zandstrandje kan het beste zigzaggend gebeuren, tussen ongeveer één meter van het water tot twee meter achter de vloedlijn. Zoek goed naar in het kale zand liggende huidjes. De huidjes zijn licht en waaien gemakkelijk weg. Kijk daarom extra goed in hoekjes waar weggewaaid strooisel terecht komt. Hier kunnen meerdere huidjes bij elkaar liggen.

Heb je 100 meter gelopen en is het kwartier nog niet voorbij? Loop dan terug en zoek het strandje nog een keer af tot de tijd verstreken is. Alleen als we weten dat iedereen even lang heeft gezocht, kunnen we alle tellingen met elkaar vergelijken. Het is overigens niet verplicht om op strandjes te zoeken, dat mag ook op oevers met basaltblokken of vegetatie. Omdat de huidjes bij (harde) regen kapotgaan en wegspoelen, is het niet zinvol om te gaan zoeken wanneer het minder dan 24 uur tevoren op de zoeklocatie geregend heeft.

De waarnemingen kunnen ingevoerd worden via www.vlinderstichting.nl/riviersluisptelling. Voer elke kwartiertelling apart in en noteer per telling de datum, de locatie (het middelpunt van de 100 meter), het tijdstip, het aantal huidjes en het substraat waarop je gezocht hebt.

Ook nulwaarnemingen zijn belangrijk!

Heb je een kwartier gezocht, maar niets gevonden? Voer ook die telling in! Juist zo'n nulwaarneming is erg waardevol voor het kunnen berekenen van trends. Laat je dus niet ontmoedigen, maar bedenk dat het voor het onderzoek niet uitmaakt welk aantal huidjes je hebt aangetroffen. Nul huidjes zijn evenveel waard als tien, als de kwartiertelling maar ingevoerd wordt.

Experiment

Dit jaar gaan we experimenteren met het digitaal vastleggen van waarnemingen op verschillende manieren. Waarnemers die hierin geïnteresseerd zijn, kunnen zich aanmelden via het contactformulier van Gerdien Bos op onze website.

Rivierrombout (boven) en gewone oeverlibel (onder). De ogen van de rivierrombout staan een stukje uit elkaar, in tegenstelling tot die van de zeer algemene gewone oeverlibel, waarvan de vrouwtjes ook zwart met geel gekleurd zijn. De gewone oeverlibel is daarnaast veel plomper dan de slanke rivierrombout.

